

FISCHEROV REVIZIONISTICKÝ VARIANT TEÓRIE „GENERAČNÝCH KONFLIKTOV“

VLADIMÍR SKALSKÝ, Ústav marxizmu-leninizmu ÚV KSS, Bratislava

SKALSKÝ, V.: Fischer's Revisionist Variant of the Anti-Communist Theory of „Generations Conflicts“, *Filozofia*, 30, No 3. p. 280—293

Ernst Fischer was one of the most active revisionists who, by the end of the 1950s and during the 1960s, influenced the Czechoslovak public. He was also the chief propagator of the anti-communist theory of „generation conflicts“ in this country.

Fischer explicated his variant of the theory of „generation conflicts“ in his book *The Problems of the Young Generation*. This book shared largely in the infiltration of anti-communist and revisionist opinions among our youth.

Fischer's conception of the youth is an application of his revisionist conception to the problems of the youth. It is a mixture of a capricious selection of literary heroes that are to characterize individual generations and of an artful disguised propagation of bourgeois and anti-communist opinions and theories.

It is impossible to look for logic, in the current sense of the word, in his views of the youth, even if it is necessary to admit that there, is, after all, a certain distinctive logic — a logic of decline, of superficiality with the intention to bring general doubts. Fischer confines the solution of the problems of youth to a question-mark, to doubtfulness, to a classless indiscrimination in the spirit of his general revisionist conception.

„Ideológovia antikomunizmu skonštruovali teóriu tzv. generačného problému, ktorú u nás svojho času veľmi aktívne šírili revizionisti.“

(Správa predsedníctva ÚV KSČ prednesená na zasadnutí ÚV KSČ 3. júla 1973.)

Jedným z najaktívnejších revizionistov, ktorí pôsobili na československú verejnosť koncom päťdesiatych a v priebehu šesťdesiatych rokov, ale najmä v období krízového vývoja našej spoločnosti a v krízových rokoch 1968—1969, bol Ernst Fischer.

Zo susedného Rakúska to mal k nám iba „na skok“, ale predovšetkým mal u nás „obdivovateľov“ a „podporovateľov“, ktorí rovnako ako on postupne prešli do tábora revizionizmu. Mal sa teda u nás o koho „oprieť“, a preto nie div, že sa mohol u nás osobne veľmi horlivo zúčastňovať na rôznych diskusiách, vystupovať na stránkach niektorých našich časopisov i novín, publikovať knihy, ba mohol v Československu uverejňovať práce s revizionistickým a dokonca s otvorene antikomunistickým obsahom.

S niektorými revizionistickými a antikomunistickými koncepciami vystúpil u nás oveľa skôr než jeho československí revizionistickí a oportunistickí kolegovia. Tak napr. koncepciu o rozhodujúcej úlohe ideí a vedúcej úlohe intelektuálov v živote spoločnosti publikoval v Literárnych novinách ako celkom otvorenú výzvu už r. 1966. Bol aj prvým a možno povedať hlavným širitelom a propagátorom antikomunistickej teórie „generačných konfliktov“ u nás v šesťdesiatych rokoch.

Fischer svoj variant teórie „generačného konfliktu“ vyložil v knihe *Problémy*

mladej generácie, ktorá vyšla v nemčine r. 1963. V Československu bola publikovaná v slovenčine vo vydavateľstve Mladé letá r. 1964 a český preklad vyšiel vo vydavateľstve Mladá fronta r. 1965.

Táto kniha mala veľký, teoretický azda rozhodujúci podiel pri vnášaní antikomunistických, revizionistických a protisocialistických názorov medzi našu mládež, najmä medzi jej študentskú časť.

Fischerova „konceptia mládeže“ sa nesie v duchu jeho celkových revizionistických názorov. Jeho variant reakčnej antikomunistickej teórie „generačného konfliktu“ je zmesou svojvoľného výberu postáv, ktoré majú charakterizovať jednotlivé generácie, citácií názorov anonymných mladých ľudí, rafinovaného, zastreného propagovania mnohých buržoázných a antikomunistických názorov a teórií. Je aplikáciou jeho celkových revizionistických názorov na oblasť mládeže. Preto analýza Fischerovho variantu teórie „generačného konfliktu“ je poučná nielen z hľadiska jeho vplyvu na mládež, ale aj z hľadiska analýzy Fischerovho vývinu v revizionistickom období jeho života.

Fischer prešiel do radov revizionistov v polovici päťdesiatych rokov. Postupne, krok za krokom podával výklad svojej revizionistickej koncepcie. Vo viacerých jeho prácach môžeme doslova vystopovať, ako postupne opúšťa marxisticko-leninské stanovisko až po úplný rozchod s ním a po jeho úplné nahradenie eklektickou zmiešaninou buržoázných a antikomunistických koncepcií v pseudomarxistickej, revizionistickej forme.

Ernst Fischer napísal knihu *Problémy mladej generácie* r. 1963, teda viac rokov pred napísaním svojich hlavných revizionistických prác, predovšetkým kníh *Umenie a koexistencia* (1966), *Čo Marx naozaj povedal* (1968), *Čo Lenin naozaj povedal* (1969). Pri retrospektívnom hodnotení *Problémov mladej generácie* a pod zorným uhlom jeho neskoršej tvorby možno ju označiť za predzvesť jeho neskorších revizionistických prác. V tejto knihe totiž už v náznakoch nájdeme takmer všetky jeho neskoršie názory, ktoré teoreticky doformuloval a vyjadril neskôr. *Problémy mladej generácie* sú teda svedectvom, že Fischer prešiel do revizionistického tábora oveľa skôr, než to stihol vyjadriť vo svojich hlavných revizionistických prácach.

Fischerov prechod do oportunistického tábora nie je vôbec taký postupný, ako sa to môže zdať pri izolovanej analýze jeho hlavných revizionistických prác. Neskoršia Fischerova knižná produkcia je len istým doformulovávaním a postupným striktnjším vyjadrovaním jeho rozchodu s marxizmom-leninizmom a úplného opustenia proletárskeho triedneho stanoviska, ktoré však zradil už v päťdesiatych rokoch.

Dokonca možno povedať, že *Problémy mladej generácie* nie sú v jeho celkovej tvorbe náhodné, a to z viacerých hľadísk.

Ani z hľadiska Fischerovej celkovej revizionistickej koncepcie nie je náhodné, že píše svoju koncepciu mládeže v podobe svojského variantu teórie „generačného konfliktu“ v prvej fáze svojej revizionistickej tvorby. Knihu *Problémy mladej generácie* v nijakom prípade nemožno považovať iba za akúsi exkurziu do oblasti mládeže, pretože nielen úplne zapadá do celkovej Fischerovej revizionistickej koncepcie, ale dokonca tvorí jedno z jej základných ohníviek.

Fischer vo svojej revizionistickej koncepcii snažil sa vytvoriť z marxizmu „všeľudskú“, „vedecky posilnenú utópiu“ o „neodcudzenom, nedeformovanom a tvorivom, celistvom človeku“, pričom sa ho snažil posunúť do idealistickej roviny. Snažil sa ho interpretovať ako „jednotu filozofie, antropológie, politickej ekonómie, spoločenskej kritiky, histórie a revolučnej praxe a vidiny budúcnosti“. (4, s. 9)

Fischer vo svojej revizionistickej koncepcii celkom opustil triedne hľadisko. Za jedínú rozhodujúcu silu v spoločnosti pokladal intelektuálov a pokrok videl v idealistickej koncepcii „obmeny ideí“. „Kritické myslenie“ Ernsta Fischera sa zameriava predovšetkým na spochybnenie existujúceho politického systému v socialistických krajinách a na jeho pretvorenie v duchu liberalistických a oportunistických koncepcií. Je spojené s pohrdavým pohľadom na robotnícku triedu a ľudové masy, ktorým v duchu svojej elitárskej koncepcie pripisuje iba negatívnu úlohu. Je pokusom nahradiť marxistickú teóriu úlohy mäs a osobnosti v dejinách antimarxistickým variantom teórie „elít“.

Československo považoval za mimoriadne vhodné na uskutočnenie svojej reakčnej utopickkej koncepcie. Preto nie je náhodné, že práve u nás publikuje túto koncepciu v programovej forme. (2)

Fischer formuluje túto koncepciu tak, že vraj nové idey spravidla vyvolávajú opozíciu proti starým, skameneným ideám. Avšak len čo sa týchto ideí zmocnia masy, opäť sa idey zmenia na skamenenú ideológiu. Jediné východisko z tohto „bludného kruhu“ vidí Fischer v hrdinstve „intelektuálov“, ktorí vraj vždy, všade a za každých okolností majú ostať v opozícii.

Úlohou „intelektuálov“ teda nie je rozvoj spoločnosti, ale predovšetkým rozvoj ich mocenských, elitárskych ambícií. Hlavným problémom súčasnosti je podľa neho to, že intelektuáli zatiaľ nie sú jednotní, že mnohí z nich nie sú „v opozícii“.

Táto koncepcia úplne zapadala do revizionistických úsílí o vnútorné rozloženie marxizmu-leninizmu. „Väčšina revizionistických autorov — zdôrazňuje L. Hanzel — čerpá preto v otázkach úlohy mäs, osobnosti, vedúcej sily socialistickej spoločnosti atď. priamo z buržoázných teórií „elít“, vydávajúc ich za »posledné slovo« vdeckého výskumu.“ (5, s. 139)

Bola v úplnom súlade s vtedajšou hlavnou imperialistickou ideologickou tendenciou v tejto oblasti: „... najnovšie teórie elít sa zväčša usilujú vyzdvihnúť... akýsi nový »intelektuálny« a »psychologický« princíp duchovnej »aristokracie«, ktorý vraj pramení z vrodeneho intelektuálneho rozdielu ľudí.“ (5, s. 139)

Súčasťou Fischerovej revizionistickej idealistickej elitárskej koncepcie, v ktorej hrajú rozhodujúcu úlohu intelektuáli v jeho dezinterpretovanom poňatí, je aj jeho variant teórie „generačných konfliktov“. Táto koncepcia tvorí východisko jeho utopistických úvah. „Generačné konflikty“ považuje za hybný moment histórie, za proces, v ktorom vznikajú a formujú sa fischerovski „intelektuáli“, ktorí sú vraj v konečnom dôsledku zárukou spoločenského vývinu.

Prvky tejto elitárskej idealistickej koncepcie sa objavili už v jeho koncepcii mládeže. Fischer v *Problémoch mladej generácie* dokonca dáva „návod“, ako

vychovávať „intelektuálov“ tak, aby spĺňali jeho kritériá. Nádeje vkladá predovšetkým do vhodnej výchovy „mladých intelektuálov“ — študentov.

Jasne vidieť, že Fischerovo „pravdivé socialistické poznanie“ nie je úsilím o dosiahnutie „kráľovstva slobody“, nejde ani o nejaké podivíntstvo, ale koniec-koncov objektívne o prípravu kontrarevolúcie. V dnešnej situácii triedneho boja medzi socializmom a kapitalizmom takéto postupy nevedú a nemôžu viesť k ničomu inému, aj keby si to azda sám autor želal.

Kontrarevolučným snahám je podriadená celá jeho teoretická koncepcia. Objektívne sa im podriaďuje väčšina jeho prác. Ostatné v jeho koncepcii je iba kulisou na zakrytie a zdôvodnenie troch nosných pilierov tejto strašidelnej stavby: utopického idealizmu, teórie „generačných konfliktov“ a teórie „elit“.

Fischer si veľmi dobre uvedomoval, na akých pozíciách stojí, hoci sa vo svojej tvorbe snažil vytvoriť zdanie „veľkého hľadania“ a „teoretického snaženia“. Vyplýva to z charakteru a zo skladby jeho prác, ba dokonca na jednom mieste to aj celkom otvorene priznal. V *Epilógu k „Umeniu a koexistencii“* sa nehanbil priznať: „Podobná kritika bude neprestajne poskytovať citáty antikomunizmu. Viem to, ale nestarám sa o to.“ (1, s. 296)

* * *

Hlavnú a základnú os Fischerovej koncepcie mládeže tvorí teória „generačného konfliktu“. Problémy mladej generácie začína tézou: „Starí a mladí, konflikt medzi otcami a synmi jestvoval odjakživa, ale boj generácií nie.“ (3, s. 15) Zdôvodňuje to tým, že v starých spoločnostiach, založených predovšetkým na poľnohospodárstve, nadväzovali jednotlivé generácie jedna na druhú plynule. Medzi otcami a synmi sa vyskytovali konflikty, problémy, ale bol to iba zápas jednotlivcov. Tiché prechody z jednej generácie do druhej na pozadí individuálneho zápasu a boja jednotlivcov, nie však „vzbura mladých proti starým“ sú charakteristické pre predkapitalistické spoločenské systémy. Premenu boja medzi otcami a synmi na boj generácií odôvodňuje rýchlosťou napredovania kapitalistickej spoločnosti, dôsledkami rozvoja techniky, priemyslu, spôsobu života. Tieto faktory sú podľa E. Fischera príčinami, ktoré spôsobujú rozdielnosť generácií a vedú k „vzbure synov“ proti zastaraným formám života, proti myšlienkam a predsudkom otcov.

Takto vykreslený a charakterizovaný generačný konflikt sa podľa Fischera prepleťá s bojom tried. — To tvrdí v prvej kapitole. — V ďalších kapitolách ho postupne nadraduje triednemu boju a neskôr ho stavia ako jedinú a rozhodujúcu podmienku vývoja.

Fischer pri charakterizovaní kapitalistickej spoločnosti zámerne obchádza skutočnú podstatu jej hlbokej rozpornosti a úplne v súlade s buržoáznymi ideológmi vlastne ospravedlňuje jej negatívne stránky nepodstatnými javmi.

Fischer sa svojou teóriou snaží nahradiť učenie o triednom boji, preto ide hlboko do histórie.

Prvá kapitola Fischerovej knihy má názov *Generácie od 1770 do 1945*. Prečo od r. 1770? A prečo do r. 1945?

Začiatok „oprávneného delenia“ na generácie kladie do r. 1770. „Nástup prvej skúmanej generácie spája s tromi románmi: *Clarissa* Samuela Richardsona, *Nová Heloisa* Jeana Jacques Rousseaua a *Utrpenie mladého Werthera* Johanna Wolfganga Goetheho. „Prvú generáciu“ označuje ako „generáciu citovosti“.

Nebude nezaujímavé, ak uvedieme, kedy boli uvedené romány vydané. — *Clarissa* r. 1748, *Nová Heloisa* r. 1760, *Utrpenie mladého Werthera* r. 1774. — Teda začiatok Fischerovho delenia na generácie netreba brať príliš vážne. Rok 1770 je „vážený priemer“, posunutý do roku končiaceho sa celým desaťročím pred vyjdením *Utrpenia mladého Werthera*. Fischer ho zrejme zavádza preto, aby mal protipól k roku 1945, ktorým uzatvára jednu etapu „nasledovania“ generácií.

Po „generácii citovosti“ nasledujú podľa Fischera generácie „romantická“ a „nihilistická“. Svoje svojrázne delenie na generácie sa usiluje podložiť výberom príkladov z literatúry. Tento výber príkladov je taký svojvoľný, že mu umožňuje vybrať čokoľvek. Generáciu „citovosti“ spájal Fischer predovšetkým s postavou Werthera, „romantickú“ generáciu charakterizuje podľa neho predovšetkým Byron, „nihilistickú“ generáciu Rimbaud.

Po tejto základnej triáde sa vraj mladá generácia rozpadá do „hnutí mládeže“, ktoré pred prvou svetovou vojnou zjednocujú časť mládeže a pobádajú ju „k úteku z veľkomesta, z rodičovského domu a od spoločenskej zodpovednosti“ (3, s. 18) [V Anglicku skauti, v Nemecku Wandervögel (ťahovaví vtáci)], a na expresionistov, surrealistov a futuristov, ktorí „revoltujú proti svetu svojich otcov a želajú si, aby sa rozletel v troskách“. (3, s. 18)

V pozadí Fischerovho delenia na jednotlivé generácie vidieť jeho celkovú revizionistickú koncepciu, a hoci to výslovne nezdôrazňuje, toto členenie je podriadené autorovým názorom o „spásanosnom poslaní intelektuálov“. — Vidieť to z výberu postáv, ktoré majú charakterizovať jednotlivé generácie.

„Po Októbrovej revolúcii sú mnohí mladí ľudia presvedčení o všemocnosti vôle.“ (3, s. 18) To je hlavná charakteristika mladej generácie v medzivojnovom období, ktorú označuje za „prielom do budúcnosti“. Fischer ďalej tvrdí, že to bola jediná mladá generácia, ktorej „nešlo o to, byť *proti* niečomu, proti svetu otcov, ale byť *za* niečo, teda prejsť od boja generačného k boju triednemu“. (3 s. 45)

A tu nám dáva Fischer svoje vysvetlenie, ako je možné, že v určitom období utícha „boj generácií“ (ktorý je v jeho koncepcii mládeže hybným momentom vývinu už od r. 1770 až po súčasnosť), že sa zosilňuje triedny boj proletariátu a že mladí sa angažujú za revolučné ciele svojich otcov — za socializmus: — „Avantgarda mladej generácie... necítila sa odcudzená svetu, veď tento svet ešte vôbec nejestvoval, postaviť ho mala len ona — taký bol pocit tejto avantgardy. Pre ňu bola politika osudom. Politika — to neboli „tí druhí“, štátnici, vláda, mocenské aparáty, ale *oni sami*, mladí, do ulíc tiahnucci robotníci a intelektuáli, ochotní obetovať za zástavu život. Politika bola bezprostredným rozhodnutím a činom.“ (3, s. 46—47)

Fischer vo svojom „pretváraní“ histórie ide ešte oveľa ďalej a snaží sa

revolučnú vlnu, ktorá nasledovala po Veľkej októbrovej socialistickej revolúcii, vysvetliť svojou idealistickou koncepciou, podľa ktorej sú idey skutočnou hybnou silou vývoja. V *Problémoch mladej generácie* označuje za nositeľov týchto ideí najmä „generácie mladých“. Preto príčinou VOSR i revolučnej vlny, ktorá po nej nasledovala, sú vraj „idey“ a „mladá generácia“. Fischer píše: „... revolúcia z roku 1917 bola presvedčivým dôkazom, že ešte stále je možné rozboriť revolučnou odvahou a rýznosťou svet včerajška. Človek sa odrazu povzniesol nad vládu vecí, vedomých rozhodnutím zavrhol minulosť a na dosah ruky priblížil budúcnosť. Nielen my sme boli mladí. Bolo to, akoby bol omladol svet. Svetlo budúcnosti dopadlo do prítomnosti. Politika už nebola umením možností, ale odvahou a energiou uskutočňovať nemožnosti. ... Od Francúzskej revolúcie nebolo v Európe podobnej viery vo všemohúcnosť vízie a vôle, nebolo podobnej nádeje mladých ľudí, že sa im ešte za ich života podarí zriadiť úplne nový, svetu otcov radikálne protikladný svet.“ (3, s. 46)

Podľa Fischera revolučná vlna v rokoch 1921–1923 opadla, mladí robotníci podľa neho strácajú politickú zainteresovanosť a v rokoch veľkej hospodárskej krízy „povstávala netrpezlivá, zatrpknutá, zúfalá generácia, ktorá mala často zatemnené vedomie“. (3, s. 49)

A Fischer opäť siaha za ilustráciami do sveta umenia. Na charakteristiku generácie „prielomu do budúcnosti“ mu má poslúžiť „básnik mojej generácie Bertolt Brecht“. (3, s. 50)

Roku 1945 sa končí jedna etapa Fischerovho členenia generácií. „Povojnú generáciu“ označuje za stratenú, rozvrátenú, nedôverčivú, skeptickú, neprehľadnú. Hlavnou charakteristikou povojnových generácií je podľa neho sklamanie všetkých nádejí, znehodnotenie všetkých hodnôt. „Mladá generácia tohto veku stojí pred rozhodnutím, ktoré znamená byť, alebo nebyť.“ (3, s. 18)

Aby podoprel slabú stránku tzv. teórie generačných konfliktov, a síce tú stránku, že rôzne vystúpenia mladých majú obmedzený charakter, a aby mohol spojiť teóriu generačných problémov so svojou koncepciou „spásonosného poslania intelektuálov“, pridáva ku koncepcii teórie generačných konfliktov „teóriu elit“. Kladie si otázku: „Je oprávnené hovoriť o »type« generácie? Neprevahuje individuálna rozmanitosť? Nepovyšujú sa na generáciu menšiny?“ (3 s. 18) Fischer si jasne uvedomuje, že generácie, ako ich podáva, netvoria príslušníci celej mladej generácie ale iba istá menšina. Svoju tézu zdôvodňuje tým, že v každej mladej generácii existujú isté typické menšiny, ktoré vynikajú nad netypickou väčšinou a ktoré, i keď sú v menšine, sú na čele celej mladej generácie. Tento pohľad sa spája s pohľadným pohľadom na masy. Pri písaní *Problémov mladej generácie* Fischer ešte nedospel vo svojom revizionistickom vývine tak ďaleko, aby úplne otvorene poprel úlohu más a pripísal im iba negatívne stránky a brzdenie spoločenského vývinu, ako to formuloval r. 1966 v článku *Intelektuálové a moc*. V tomto období ešte nevyjadruje svoje postoje tak otvorene. V *Problémoch mladej generácie* iba obmedzuje význam más, alebo nepriamo popiera význam más vyzdvihovaním iných koncepcií. Pri zavádzaní elitárskej koncepcie do koncepcie boja generácií tvrdí: „I keď masy, ich hospodársky osud, ich politická akcia, rúcajú spoločenský systém a privádzajú

k víťazstvu nové, predsa len od menšiny vychádza vízia nového impulzu a príklad.“ (3, s. 18)

Na pozadí Fischerovej argumentácie vidieť nosné myšlienky jeho koncepcie mládeže: teória tzv. generačného problému, teória „elit“ a koncepcia „spásenosného poslania intelektuálov“.

Ďalej píše: „Väčšina formovaná včerajškom nie je pre dnešok typická ako aktívna menšina, ktorá anticipuje zajtrajšok.“ (3, s. 18–19) Inými slovami, masy sú zastarané, konzervatívne, brzdiace, formované včerajškom a na ich čele je určitá aktívna menšina, istá elita predstavujúca generáciu.

Teda podľa Fischera budúcnosť sa neutvára v triednom boji a podľa objektívnych zákonitostí, ale v boji istej aktívnej menšiny (elity) mladej generácie proti zastaranej väčšine. A dejinný pohyb vidí takto: „Až keď sa budúcnosť stáva silnejšou než minulosť, dostáva sa prítomnosť do pohybu. A nie to, čo bolo vytvorené, lež to, čo sa práve vytvára, ukazuje sa pre dobu, pre generáciu ako typické. V boji generácií povstáva budúcnosť proti minulosti.“ (3, s. 19) Teda rozvoj spoločnosti podľa Fischera závisí len a len od boja generácií, nie je zákonitý, ale je výslednicou určitých predstaviteľov budúcnosti, určitej menšiny, ktorá sa stavia do čela mladej generácie a proti minulosti.

Pripúšťa, že boj generácií, hoci bol dlhý čas ovplyvnený triednym bojom, bol procesom vnútri buržoázie. „Predovšetkým mladí intelektuáli sa búrili proti svojim otcom, sčasti prešli k robotníckemu hnutiu, väčšina z nich sa však stala konzervatívnymi otcami a poslušnými občanmi. Mladí robotníci sa triednym osudom a triednym bojom cítili zviazaní svojim otcom.“ (3, s. 19)

Tak mladí robotníci v buržoáznej spoločnosti neboli vraj dostatočne bojovní, lebo sa automaticky nebúrili proti svojim otcom.

„Až vzostup robotníckej triedy vniesol aj do ich radov protirečivosť generácií, konflikt moderného so zastaraným.“ (3, s. 19)

Teda podľa Fischera je triedny boj zastaraný, vlastne iba brzdí vývoj. Rozhodujúci je boj generácií. Smeruje k nemu kapitalistická spoločnosť, ale aj robotnícke hnutie. Takýto výklad je úplne v súlade s jeho idealistickou koncepciou o rozhodujúcej úlohe ideí vo vývine spoločnosti, ktoré pokladá za skutočnú hybnú silu vývoja. Boj nových ideí proti starej „skamenenej“ ideológii vraj zasahuje aj robotnícke hnutie. Hybná sila ideí je vraj rozhodujúca, je všeobecná, nadtriedna. Kruh je uzavretý. Materiálnu podstatu triedneho boja nahrádza silou ideí, boj tried — bojom generácií.

Fischer nechce nechať nikoho na pochybách a dodáva, ako bude prebiehať ďalší vývin v socialistickej spoločnosti: „V socialistickej spoločnosti sa napokon boj nového proti starému, hoci nie iba ako boj generácií, stane nevyhnutným impulzom spoločenského vývinu.“ (3, s. 19)

Osobitnú pozornosť venuje Fischer študentovi. V ňom vidí budúceho intelektuála, resp. pokladá ho za mladého intelektuála, a preto mu venuje mimoriadnu pozornosť. Zdôrazňuje, že poslaním intelektuálov je „kritizovať“. Podčiarkuje, že „vysoké školy by nemali byť len miestom štúdia a výskumu, ale aj dejiskom duchovných sporov. Moderní študenti by splnili veľkú úlohu, keby odmietli agitátorský postoj k spoločenským a filozofic-

kým problémom našich čias a keby naproti tomu žiadali vedecky podložené informácie". (3, s. 131) Je to potrebné vraj preto, aby sa podarilo „vytrhnúť zo šablóny niektoré pojmy". Aby sa ukázala „mnohoznačnosť ich problematiky", treba ich skúmať mimo filozofických smerov (neotomizmu, existencializmu alebo marxizmu). Fischer prekonáva aj buržoázných ideológov, keď vlastne volá po akejsi „nadfilozofii". Podľa neho je to potrebné na vzbudzovanie a stupňovanie záujmu o základnú otázku: „V akom svete žijeme?" (3, s. 131) Hneď aj ukazuje, ako si toto „nadfilozofovanie" a „nadpolitizovanie" predstavuje: „... bolo by pre duchovný život na vysokých školách ziskom, keby sa upustilo od grupovania podľa politických strán." (3, s. 131) Dovoľáva sa toho vraj preto, aby sa posilnil „generačný boj" a úloha študentov, ktorí majú zohrávať v „spásonosnom poslaní intelektuálov", lebo „... keď je študentská frakcia závislá od inštrukcií nejakej strany, stráca spolu s nezávislosťou svojho rozhodovania aj údernú silu a okruh pôsobenia". „Relatívnu nezávislosť" študenta treba upevniť a ďalej rozvinúť. Prečo? Predovšetkým preto, aby sa zabezpečilo utváranie a formovanie intelektuálov, ochotných vždy a za každých okolností ostať v opozícii, lebo iba takíto intelektuáli môžu zabezpečiť prebojovanie nových, ešte „neskamených" ideí, len oni môžu zabezpečiť fischerovský vývoj. „Tým významnejšie by bolo pre rozvoj intelektuálnej osobnosti a aj pre celú spoločnosť, keby sa študent uvedomele stával tým, čo zodpovedá stavu jeho relatívnej nezávislosti: antimanagerom, antifunkcionárom. V nevyhnutne vysokoorganizovanej spoločnosti je element neorganizovaného intelektu a individuálneho protestu ošviežujúcim kyslíkom." (3, s. 131)

Už sme spomenuli, že Fischer vidí vývin v obmene ideí. Podľa neho nové idey musia nahrádzať staré — skamenené, tie, ktorých sa zmocnili masy a „organizovaný svet". Zabezpečiť takýto fischerovský „dejinný pohyb" môžu iba intelektuáli jeho typu. A tí môžu vznikať a vyvíjať sa jedine v procese „generačného boja", predovšetkým v radoch študentov: „... keďže za tými, ktorých sa zmocnil organizovaný svet, nasledujú vždy nové generácie, mal by z toho vzniknúť fluktuujúci pohyb: neviazaná kritika, neočakávaný zásah do vecí, »do ktorých sa vy, mladí ľudia, nemáte čo miešať«, práve do vecí, do ktorých sa rozhodli miešať mladí intelektuáli svojou odvahou a vzdorom. Čas štúdia by nemal byť len prípravou na povolanie, ale mal by znamenať aj svojvoľné spolumyslenie, spolureagovanie, spolurozhodovanie, mal by mať v sebe onú sviežosť a agresivnosť, ktorá je nepohodlná mocipánom a funkcionárom." (3, s. 131) „Tendencia ku kôrnateniu je enormná. Sťažujte nám kôrnatenie!" (3, s. 131) — vyzýva Fischer študentov.

Lenin pri porovnaní proletariátu s inteligenciou napísal: „V porovnaní s proletariátom je inteligencia vždy individualistickejšia už v dôsledku jej základných podmienok života a práce, ktoré ju nevedú bezprostredne k širokému zomknutiu síl, neposkytujú bezprostrednú výchovu v rámci organizovanej spoločenskej práce. Preto je pre inteligentné živly ťažšie prispôbiť sa disciplíne stranického života, a tí z nich, čo sa nevedia s tým vyrovnáť, prirodzene sa stavajú na čelo revolty proti nevyhnutným organizačným obmedzeniam a svoju živelnú anarchickosť povyšujú na zásadu boja, pričom nesprávne označujú túto anar-

chickosť za snahu o »autonómiu«, za požiadavku »tolerancie« a pod.“ (6, s. 397) Fischer sa vo svojom programe usiluje vedome využiť tieto negatívne stránky niektorých „intelektuálov“ na svoje ciele. Povyšuje ich na najvyššie hodnoty a v rozprave o študentovi vlastne dáva návod, ako cieľavedome rozvíjať tieto negatívne vlastnosti u „mladých intelektuálov“.

Cituje názory viacerých mladých ľudí zo západného Nemecka a dospieva k záveru, že dnešnú mládež, hlboko pasívnu alebo obmedzujúcu sa iba na chaotické výbuchy, možno usmerniť. Ako? No predsa (jeho) „tvorivým obnovením“ marxizmu! Píše: „Kam pôjdu, to určí do veľkej miery uvedomenie avatgardy robotníkov a intelektuálov, ktorá je rozhodnutá zmeniť takýto stav. Základným predpokladom je zrieknuť sa akéhokoľvek dogmatického ustrnutia a akejkolvek oportunistickej neurčitosti, znovuzrodenie a tvorivé obnovenie marxizmu.“ (3, s. 178—179)

Ako má vyzeráť táto pomoc mladým pri ich aktivizácii a pri usmernení ich činnosti? Tu je recept: „Ak konzervujeme v praxi i v teórii len to, čo je staré, nebudeme schopní pomôcť mladej generácii, aby sa dostala vpred. Keby sa však uskutočnil nejaký zväzok, bez ohľadu na strany a doktríny, zväzok demokratov, ktorí nehlásajú prispôbenie, ale zameriavajú sa na premenu spoločnosti, mohlo by vzniknúť niečo, čo by premýšľavých, neuspokojených a revoltujúcich mladých ľudí upútalo: nie nový „vodca“, lež sila, ktorá by im dodávala odvalu k sebe samým, k stanoveniu vlastného cieľa, k zjednoteniu rozumnosti a vášne, túžby a vecnosti pri projektovaní toho, čo má prísť.“ (3, s. 179)

V celej knihe Fischer krok za krokom buduje svojský variant teórie „generačného boja“. A keď sa mu po veľkých útrapách ako-tak podarí pozliepať koncepciu „rozhodujúcej úlohy boja generácií“ vo vývine spoločnosti, v prílišnej snahe nechtiac „odhalí karty“. Hybná sila dejín odrazu potrebuje protézu. Určujúce musí byť umele živé a usmerňované. „Boj generácií“ si vyžaduje réžiu. Na to, aby mohol fungovať, potrebuje „nadtriedne“, „všeľudské“ upútanie pozornosti mladých.

Veľmi dobre vieme, že za nálepky „nadtriednosť“, „všeľudskosť“, „demokracia“ atď. bez bližších určení skrýva svoje triedne záujmy buržoázia. Fischer tak v prílišnej horlivosti odhalil nielen triednu podstatu tzv. teórie generačných konfliktov a tým i jej pôvodcu, ale aj nevyhnutnosť prehĺbiť triednu réžiu „generačného boja“, ak by sa buržoázia túto koncepciu snažila v praxi ešte viac využívať na svoje záujmy.

Aby Fischer mohol vykonštruovať platnosť tzv. generačného konfliktu v socialistických podmienkach, robí to rafinovane. Rozoberá situáciu v kapitalistických štátoch, buduje teóriu generačného konfliktu na príkladoch z kapitalistickej spoločnosti a potom, vychádzajúc z myšlienok teórie konvergenzie, iba mimochodom spomína socialistickú spoločnosť a niektoré jej javy, alebo jednoducho sa obmedzí na konštatovania.

Teóriu generačných konfliktov buduje na príkladoch z kapitalistickej spoločnosti, a keď sa mu ju ako-tak podarí postaviť na nohy, tvári sa, akoby mala všeobecnú, celosvetovú platnosť. Kde mu chýbajú dôkazy, siaha po rôznych víziách, apeláciách v čierno-bielom vykresľovaní skutočnosti. Staví alternatívy:

buď generačný boj v duchu tolerancie, alebo Európa, nebude nič znamenať. Buď beztriedny generačný boj intelektuálnej elity, alebo smrtonosná skaza, apokalyptisa, zničenie ľudstva... atď. ... atď.

V skutočnosti je to myslené asi takto: Neskúsený mladý čitateľ! Na, vyber si z ponúkaných alternatív! (Že ponúkané alternatívy nemajú nič spoločné so skutočnosťou, je už iná otázka!) Ak sa mi na predchádzajúcich stránkach podarilo spracovať ťa, určite si „správne“ vyberieš, určite si vyberieš z ponúkaných alternatív tú „dobrú alternatívu“. Keď si si po prečítaní mojej knihy („Táto kniha je podnetná v najpôvodnejšom význame tohto slova. Hovoril som už, že sa v nej myslí. Čitateľ nemusí so všetkým súhlasiť, ale musí premýšľať o veciach, o ktorých sa u nás málo premýšľalo“ — píše sa v predhovore Fischerovej knihy) utvoril „svoj názor“, iste budeš odsudzovať „hlúpych starcov“, ktorí keďže nevyznávajú „dobrú alternatívu“, sú za zničenie sveta, za apokalypsu, za to, aby sa Európa odrazu ocitla kdesi na periférii. Máš „svoj názor“, ešte presne nevieš „ako“, ale vieš už „za čo“ — za toleranciu, všeludské slobody... A vieš proti komu. Proti „tyranii starcov“... A socializmus? — Možno áno, možno nie! Ak áno, tak rozhodne a zásadne za nový. Za socializmus s prívlastkami — „demokratický“, „humánny“...

Teda takto to mal Fischer v skutočnosti vyrátané. Presviedča nás o tom celá jeho neskoršia činnosť. Chcel pomocou starého buržoázneho a revizionistického scenára postaviť „mladých“ proti „starým“. A pri odmietnutí otcov rátal s tým, že synovia odmietnu aj ich dielo, rátal so súčasným odmietnutím diela mnohých generácií proletariátu — s odmietnutím socializmu.

Fischer ani tento raz nie je originálny. S podobným narábaním s argumentmi a alternatívami, s podobným manipulovaním s „čistými“ informáciami, s podobným spracúvaním a napomáhaním pri utváraní „vlastnej mienky“ sa už dlhé roky stretávame na stránkach buržoáznej tlače a v ostatných masovokomunikačných prostriedkoch v kapitalistických krajinách.

Neplodnosť Fischerových úvah najlepšie vyvracia sama história. V skutočnosti nič z týchto fischerovských vízií sa neplní. Nie sú alternatívy, o ktorých sa nás snažil Fischer presvedčiť. Boj medzi kapitalizmom a socializmom je určujúcim momentom našej epochy, pre ktorú je charakteristické presúvanie síl v prospech socialistického spoločenstva, v prospech síl socializmu a pokroku. Triedny boj naďalej pokračuje, i keď nadobúda nové formy. Vďaka historickej iniciatíve socialistických krajín na čele so Sovietskym zväzom, začína sa obdobie mierovej spolupráce s nadväzovaním stykov medzi štátmi s rôznym spoločenským zriadením. Ťažisko triedneho boja sa čoraz viac presúva do ideologickej oblasti. Teda presný opak toho, čo prorokoval Fischer. Nie ideologický zmier, nie nevyhnutnosť „tolerancie“ v ideologickej oblasti, ale realistickejšia politika mierovej koexistencie a hospodárskej spolupráce, avšak nekompromisné stanovisko v triednej a ideologickej oblasti. Nie zmier ideológií, ale ďalšie zostrovanie ideologického boja je charakteristické pre vývoj vzťahov medzi socializmom a kapitalizmom.

K ideologickému zmieru nedochádza ani v rámci kapitalistickej spoločnosti. V tomto zmysle neprehodnotili svoje postoje ani stratégovia imperializmu, ani

robotnícke a komunistické hnutie v kapitalistických krajinách. Boj v ideologickej oblasti aj v podmienkach západných kapitalistických krajín je naďalej nekompromisný. Nemožno badať ani presuny v prospech „mladej intelektuálnej elity“. V kapitalistických krajinách neprebíha rozhodný boj medzi vekove starými a vekove mladými, ako sa nás o tom v duchu antikomunistickej koncepcie generáčnych konfliktov snažil presvedčiť Fischer, ale medzi určujúcimi triednymi silami, medzi triedou kapitalistov a proletariátom, vedeným jeho najvedomejšími silami, organizovanými v komunistických stranách.

Fischerov elitársky variant teórie „generáčnych konfliktov“ mal slúžiť tomu istému cieľu ako iné elitárske koncepcie. L. Hanzel konštatuje: „... teórie »elit« rôznych smerov sa usilujú dokázať nevyhnutnosť večných »spoločenských polarít« a vlády elity nad ľudovými masami a sú zamerané proti marxisticko-leninskej teórii o nevyhnutnosti víťazstva pracujúcich v oslobodzovacom boji. Teórie »elit« smerujú objektívne k cieľu rozložiť v súčasných zápasoch ľudové masy ideologicky, vštepiť im pesimizmus a neveru v ideály socializmu a demokracie, slobody a mieru, upevniť v nich pasivitu a individualizmus. Taká je koniec-koncov objektívna úloha a význam úsilií súčasných sociológov o vypracovanie a zdôvodnenie ideí polarizácie elity a mas a nevyhnutnosti boja proti „kolektivismu“ ako hlavnému nebezpečenstvu, ktoré ohrozuje »aristokraciu ducha« či vládu elity nad ľudovými masami.“ (5, s. 148)

Na záver si treba položiť otázku: Ako je možné, že kniha s takým obsahom mohla u nás vyjsť? A ako je možné, že nevyvolala vlnu principiálnej marxisticko-leninskej kritiky?

Hlavnou príčinou bola vtedajšia vnútropolitická situácia v ČSSR. V *Poučení z krízového vývoja v strane a spoločnosti po XIII. zjazde KSČ* sa píše:

„Vnútorý nástup pravicových síl je úzko spätý s ideovými centrami antikomunizmu vo svete. Ich dlhodobé pôsobenie i metódy ideologickej diverzie a rozličných psychologických operácií boli cieľavedome zamerané na postupnú eróziu všetkých základných hodnôt socializmu v ČSSR a na upevnenie vplyvu revizionizmu vo vnútornom organizme strany. Tieto centrály uskutočňovali proti ČSSR spoločnú taktiku, využívajúc pritom jej vnútorné oslabenie, ktoré vzniklo v dôsledku narastania niektorých krízových javov vnútri KSČ.“

Snahou týchto antikomunistických kruhov bolo oživovať zvyšky buržoáznych názorov, vyvolávať ilúzie o kapitalizme, rozvíjať nacionalizmus a antisovietske nálady, spochybňovať vedúcu úlohu strany i vedúce postavenie robotníckej triedy, triedne poňatie revolučného boja a princípy socializmu vôbec.

Na tento sústredený, dobre organizovaný, koordinovaný a riadený útok vnútorných i vonkajších revizionistických a pravicovo-oportunistických síl nebola strana dostatočne pripravená a vyzbrojená. Nebezpečenstvo prenikania pravicového oportunistizmu a revizionizmu sa podceňovalo, v ideologickej práci sa prejavovala neprístupná defenzívnosť a zhovievavosť. Slovom sa síce často upozorňovalo na hrozbu ideologickej diverzie, ale nasledovali konkrétne kroky.“ (7, s. 8–9)

Vychádzajúc z tohto zásadného hodnotenia, musíme vziať do úvahy viaceré

konkrétne faktory. Vyjdenie *Problémov mladej generácie* u nás napomohla predovšetkým skutočnosť, že Fischer, hoci sa po 20. zjazde KSSZ stal revizionistom a v radoch komunistického i robotníckeho hnutia jestvovali výhrady voči jeho názorom, všeobecne sa uznával za popredného marxistického teoretika a komunistického predstaviteľa.

Vyjdenie knihy napomohol aj esejistický štýl. Fischerove *Problémy mladej generácie* sú napísané živým štýlom. Kniha sa nestavia k čitateľovi mentorsky a revizionistický obsah knihy je zahalený do „snahy o nekonvenčné“ hľadanie odpovedí na predložené otázky. Toto úsilie o nekonvenčné hľadanie odpovedí umožňuje Fischerovi nielen zakryť vlastný obsah a zameranie, ale revizionistické teórie robí sugestívnymi a môže najmä neskúseného mladého čitateľa priviesť k takým odpovediam, aké si želá autor. Čitateľovi sa môže zdať, že k záverom dospel samostatne. A práve v tom je najväčšie nebezpečenstvo knihy. V tom, že čitateľovi môže vsugerovať revizionistické, ba až antikomunistické koncepcie bez toho, aby si to čitateľ uvedomil.

Vo Fischerovej knihe sú revizionistické koncepcie (ktoré autor preberá z buržoáznej literatúry, upravuje a vydáva za originálne) oveľa nebezpečnejšie než vo svojej pôvodnej „teoretickej“ podobe, ich nebezpečnosť zvyšuje Fischerova forma podania.

Keby sme odtrhli formu od obsahu *Problémov mladej generácie*, môžeme si nie celkom neodôvodnene položiť otázku: Čo je vo Fischerovej knihe nebezpečnejšie? Revizionistické teórie a názory, ktoré obsahuje, alebo forma, akou ich podáva?

Na záložke knihy sa uvádza: „Táto kniha sa zaoberá problémami mladej generácie v hospodársky vysoko vyvinutých krajinách kapitalistického sveta. Téma je taká široká, rozsah knihy taký nepatrný, že sa autor, žiaľ, nemohol zaoberať v niektorých otázkach podobnou, v základných črtách nanajvýš odlišnou problematikou mladých v Sovietskom zväze a v ľudovodemokratických krajinách.“ Toto konštatovanie malo zrejme pomôcť, aby bolo možné knihu vydať v socialistických štátoch, a zdôvodniť, prečo autor v prevažnej miere venuje pozornosť mladým v kapitalistických krajinách. Ukázali sme, že Fischer sa nevyhýba socialistickým krajinám, a ak je to len trochu možné, spomína socialistické krajiny. Takýto prístup má pre autora niekoľko výhod. Popri povrchnom zdaní, že kniha nemá nič spoločného so socialistickými krajinami, umožňuje mu to vyhnúť sa otázkam, ktoré by inakšie nemohol obísť, a skonštruovať svoju koncepciu. Keby vychádzal z podmienok socialistických štátov, v nijakom prípade by sa mu nepodarilo vytvoriť svoju koncepciu. Preto používa takúto schému: vyberá príklady z kapitalistickej spoločnosti, na nich buduje svoju koncepciu, a keď dospeje k nejakému záveru, nerobí si nijaké starosti. Jednoducho vyhlási, že podobne je to aj v socialistických krajinách. A práve esejistický štýl mu umožňuje takéto prebiehanie. Pri povrchnom pohľade nevidieť starostlivú réžiu, všetko sa zdá byť zdanlivo objektívne, všetko je na prvý pohľad v úplnom poriadku.

Fischer je rafinovaný žonglér. Niektoré pasáže *Problémov mladej generácie* sú kritikou buržoáznych teoretikov. Miestami cituje Marxa, dovoľáva sa robot-

níckej triedy, a na pozadí takehoto rozboru, ktorý na prvý pohľad vyzerá úplne bezchybný, iba sem-tam odbehne k tomu, ako sa zmenila situácia, ako sa zmenil svet, ako sa zmenili mladí ľudia. A v ďalších kapitolách nadväzuje na tieto „nepodstatné“ konštatovania a na zásadné stanoviská úplne „zabúda“.

Veľmi rafinovane narába s citátmi. V niektorých pasážach postupuje takto: Načrtne otázku a uvedie za sebou celý rad citátov rôznych buržoázných autorov, aj tých najreakčnejších, a sem-tam utrúsi aj citát z klasikov marxizmu-leninizmu. Jeho vlastný text sa v podstate obmedzuje iba na pospájanie týchto citácií, hoci miestami aj komentuje alebo niekoľkými slovami kritizuje citované názory. Avšak „komentár“ a „kritika“ sú natoľko obmedzené, že vlastne tvoria iba väzbu tohto „leporela“ starostlivého výberu pestrej zmesi buržoázných a antikomunistických názorov. Pre Fischerove zámery je takýto postup veľmi vďačný. Umožňuje mu vytvoriť zdanie „objektivity“ — veď predsa cituje rôzne názory, „nechá prehovoriť“ všetky strany. (Tak sa to môže zdať pri povrchnom pohľade. Za výberom citácií sa však skrýva veľmi starostlivá réžia.)

A pritom mu umožňuje hlásať buržoázne a antikomunistické názory bez toho, aby sa k nim musel celkom otvorene priznať. Veď iba cituje a miestami niekoľkými slovami dokonca aj „kritizuje“. Treba priznať, že v tomto smere je Fischer ozajstný majster. Prekonal aj najrafinovanejších ideológov imperializmu.

Vydanie knihy umožnila predovšetkým skutočnosť, že sme podceňovali protivníka, že sme venovali malú pozornosť odhaľovaniu antikomunistických a revizionistických ideologických koncepcií a predovšetkým ich maskovanému prenikaniu k nám. Na tejto knihe možno veľmi konkrétne ukázať, aké nevyhnutné je popri sústavnom pozitívnom marxisticko-leninskom riešení dozrievajúcich problémov v našej socialistickej spoločnosti venovať zvýšenú pozornosť odhaľovaniu triednej podstaty javov v kapitalistickej spoločnosti, lepšie si všímať meniacu sa taktiku a stratégiu imperialistickej veľkoburžoázie a robiť analýzu antikomunistického pôsobenia, rozbor ideologických koncepcií určených na apologetiku kapitalizmu a na prenikanie do socialistických krajín.

Na tomto príklade možno veľmi konkrétne ukázať nevyhnutnosť sústavného pozitívneho riešenia problematiky mládeže v socialistickej spoločnosti. Riešenie existujúcich problémov v socialistickej spoločnosti sa nedá suplovať nemarxistickými koncepciami, aj keby sa k nám hlásili pod rôznym názvom a mali podobu akýchkoľvek riešení. Buržoázne nemarxistické koncepcie nemožno preberať ani ako dočasné. Platí to všeobecne, ale predovšetkým o spoločenských vedách a o spoločenských problémoch.

LITERATÚRA

1. FISCHER, E.: Epilog zu „Kunst und Koexistenz“. In: Club Voltaire III. Jahrbuch für kritische Aufklärung III, Mnichov 1967.
2. FISCHER, E.: Intelektuálové a moc. Literární noviny, 1966, č. 25.
3. FISCHER, E.: Problémy mladej generácie. Bratislava 1964.
4. FISCHER, E.: Was Marx wirklich sagte. Viedeň — Frankfurt nad Mohanom — Zürich 1968.
5. HANZEL, L.: Nevedeckosť a antidemokratickosť buržoázných a revizionistických teórií „elit“. Nová mysl, 1974, č. 1.
6. LENIN, V. I.: Spisy, 7 zv. Bratislava 1957.

7. Poučenie z krízového vývoja v strane a spoločnosti po XIII. zjazde KSČ. Pravda, Bratislava 1973.
8. Správa predsedníctva ÚV KSČ, prednesená na zasadnutí ÚV KSČ 3. júla 1973 tajomníkom ÚV KSČ Jánom Fojtikom. Pravda 5. júla 1973.

РЕВИЗИОНИСТСКИЙ ВАРИАНТ ТЕОРИИ «КОНФЛИКТОВ ПОКОЛЕНИЙ» Э. ФИШЕРА

Владимир Скалски

Одним из самых активных ревизионистов, которые в конце пятидесятых и в течение шестидесятых годов оказывали воздействие на чехословацкую общественность, был Эрнст Фишер. Он являлся также главным распространителем у нас антикоммунистической теории «конфликтов поколений».

Свой вариант теории «конфликтов поколений» Фишер изложил в книге «Проблемы молодого поколения». Эта книга сыграла большую роль при привнесении антикоммунистических и ревизионистских взглядов в ряды нашей молодежи.

Концепция молодежи Фишера — это применение его ревизионистской концепции к проблематике молодежи. Она представляет собой смесь произвольного выбора литературных персонажей, которые должны характеризовать отдельные поколения, и изощренной замаскированной пропаганды буржуазных и антикоммунистических взглядов и теорий.

Искать во взглядах Фишера на молодежь логику в обычном смысле этого слова нельзя, хотя необходимо признать то, что в конце концов в них есть определенная своеобразная логика — логика упадка, логика поверхностности с целью внести общие сомнения. Решение проблематики молодежи Фишер ограничивает тем, что ставит его под вопрос, берет его под сомнение, а также бесклассовым поверхностным обобщением в духе своей общей ревизионистской концепции.

E. FISCHERS REVISIONISTISCHE VARIANTE DER THEORIE VOM „GENERATIONENSTREIT“

Vladimír Skalský

Einer der eifrigsten Revisionisten, die Ende der fünfziger und im Laufe der sechziger Jahre die tschechoslowakische Öffentlichkeit beeinflussten, war Ernst Fischer. Er war auch der wichtigste Verkünder der antikommunistischen Theorie vom „Generationsstreit“ bei uns.

Fischer hat seine Variante der Theorie vom „Generationsstreit“ im Buch Probleme der jungen Generation dargelegt. Dieses Buch war massgebend an der Verbreitung antikommunistischer und revisionistischer Anschauungen unter unseren Jugendlichen beteiligt.

Fischer's Konzeption der Jugend ist eine Anwendung seiner revisionistischen Konzeption auf die Problematik der Jugend. Sie ist eine Mischung bestehend aus einer willkürlichen Auswahl literarischer Gestalten, die für die einzelnen Generationen bezeichnend sein sollen und aus einer raffiniert verhüllten Propagierung bürgerlicher und antikommunistischer Anschauungen und Theorien.

Es ist nicht möglich eine gemeingültige Logik in seinen Ansichten über die Jugend zu suchen, auch wenn zugegeben werden muss, dass hier letztlich eine bestimmte, spezifische Logik vorherrscht — die Logik des Verfalls, der Oberflächlichkeit mit dem Ziel allgemeine Zweifel zu säen. Fischer beschränkt die das Problem der Jugend auf ein Fragezeichen, auf ein Frage-stellen, auf eine unklassenmässige Verallgemeinerung im Geiste seiner gesamten revisionistischen Konzeption.